

H. Eric Schockman, Vanessa Hernández, Aldo Boitano (eds.), *Peace, Reconciliation and Social Justice Leadership in the 21st Century*, Emerald Publishing, 2019. 312 str.

U knjizi *Peace, Reconciliation and Social Justice Leadership in the 21st Century* autori priloga istražuju načine na koje lideri i njihovi sljedbenici mogu ujediniti mir, izgradnju mira, nenasilje, oprost i socijalnu kooperaciju. Fokus knjige je na ulozi pozitivne javne politike u nacionalnom i međunarodnom poretku i ulozi koju lideri i pratioci imaju u harmoniziranju razlika. Uključuje i lekcije naučene iz postkonfliktnih društava kakva su Ruanda, Šri Lanka, Bosna i Hercegovina, Čile i ostala, kako bi nas podsjetili na to da je mir univerzalna vrijednost. Vodeći pripadnici akademске zajednice, ali i svjetski praktičari iz oblasti liderstva, sljedbeništva, tranzicijske pravde i međunarodnog prava, u ovoj studiji daju preporuke kako naponi upravljani “odozgo” mogu ubrzati pomirenje i obezbijediti mirniji svijet.

Studija je uzbudljiv prilog rastućem trendu analize apliciranja dobre prakse lidera u ohrabrenju pomirenja i balansiranja mira. Fokusira se na svjesnost o očuvanju mira te nudi konkretne prakse da se obnove oštećeni odnosi kroz brojne mehanizme usmjerene na transformiranje boli koje su individue doživjele u toku konflikta. Uči kako animozitet može postati radost kada se izvrši pomirenje uz snažne emocije. Napisana je za širu publiku i pristupačna je pravnicima, politolozima, organizatorima te aktivistima ljudskih prava. Knjiga je podijeljena u četiri dijela: “Pomirenje”, “Izgradnja zajednice: sačiniti, izgraditi i održati mir”, “Međunarodno pravo i socijalna pravda” i “Izgradnja mira”. Prije ovih poglavlja, urednici su napisali uvod u kojem su ukratko predstavili šta to čitaoca čeka u nastavku knjige te dali neka načelna zapažanja o odnosu mira, pomirenja i socijalne pravde. Knjiga je zaključena epilogom u kojem se raspravlja o pretkonfliktnoj preventivnoj izgradnji mira.

Poglavlje o pomirenju sadrži četiri priloga. Prvi istražuje rad grupe posvećene kazivanju istine, pomirenju, zalječenju i popravljanju socijalne nepravde koju je proizveo strukturalni rasizam u Sjedinjenim Američkim Državama. Raspravlja se o izgradnji i ponovnoj gradnji veza i miroljubivoj koegzistenciji te procesu zacjeljenja koji traje u kontekstu postdelegalizacije ropstva. Drugi se odnosi na ulogu rada sa psihološkom traumatizacijom i samopomoći u izgradnji mira i pomirenju. Psihološka trauma nije bila smatrana primarnim faktorom u pomirenju, izgradnji mira i (re)integraciji u društvo za vrijeme i poslije konflikta i s ranjivim grupama. U ovom se radu ukazuje na to koliko je pogrešno smatrati rad na traumi perifernim i irelevantnim u poređenju s politikom i ekonomijom. Ističe se da nema dovoljno obučenih profesionalaca, niti sada niti će ih biti u bliskoj budućnosti, za borbu sa psihološkom traumom i njenim fizičkim i društvenim posljedicama, ali se ispravno ukazuje na to da se većina treninga i supervizije terapeuta / izgraditelja mira može izvesti online. Treći prilog prikazuje prve znakove promjene u katoličkoj crkvi u odnosu na stav prema raširenoj i sistematskoj klerikalnoj zloupotrebi, gdje se odnos pape Franje u posljednjih nekoliko godina fokusirao na otvorenost, oprost i saradnju. Posljedni prilog u ovom poglavlju istražuje primjenu spajanja dva teorijska konstrukta – “držanja okruženja” i “kretanja nagore i kretanja unazad” u liderske uloge te korištenje tako spojenih konstrukata kao dvostruke leće za posmatranje rada Komisije za istinu i Pomirenje u postaparthejd Južnoj Africi sredinom 1990-ih godina prošlog stoljeća.

Prvi prilog u drugom poglavlju je perspektiva druge generacije o pomirenju poslije genocida, prikazan kroz studiju slučaja Ruande. Studija je provedena u zapadnim dijelovima Ruande da se vidi u kojoj mjeri osobe od 18 do 22 godina participiraju u procesu pomirenja i koji su faktori limitirajući. Ispostavilo se da familija može da bude nešto što sputava raspravu o pomirenju na otvoren i slobodan način, jer neki roditelji odlaze od osjetljivih tema povezanih s genocidom. Drugi prilog prikazuje istraživanje razvoja odnosa lider – pratilac za izgradnju mira i socijalnu pravdu na primjeru programa mladih afričkih diplomanata. Posljednja dva priloga u ovom poglavlju istražuju ulogu društvenog preduzetništva i ekonomskog siromaštva u izgradnji održivog mira, dajući ženskim agencijama moć u njihovim zajednicama koristeći studije slučaja u Šri Lanki i Ugandi. Raspravlja se o tome da ključni problem koji zadržava žene izvan liderskih pozicija i drastično potpredstavljenim u formalnom mirovnom procesu nije nedostatak kapaciteta i upražnjenih mjesta lidera, nego nedostatak pristupa uticajnim pozicijama zbog ekonomske eksploatacije i marginalizacije.

Treći dio knjige istražuje odnose i uslove i fundamentalne osnove za lidere i pratioce u ostvarenju mira, pomirenja i socijalne pravde, u konkretnim kontekstima. Tako autori pišu o ženskom postratnom aktivizmu u Bosni i Hercegovini i pristupu ljudskih prava u izgradnji mira i pomirenju. Treba napomenuti da je jedan od koautora ovog priloga gosp. Edin Ibrahimfendić iz Institucije Ombudsmena BiH, koji nam jedini iz Bosne i Hercegovine daje uvid u stanje, zaključke i lekcije za “pomiritelje”, a to radi vrlo akribično, povezujući praksu i teoriju. Sljedeći prilog se oslanja na feminističku teoriju u klimatskoj pravdi, u smislu izgradnje prilika za žensku participaciju i liderstvo u režimu klimatskih promjena. Analiziraju se slučajevi El Nino u Peru, lokalne farme u Brazilu i energetske dostatnosti za peći u Keniji, kao pozitivni primjeri u kojima je ženska participacija ključna. Treći prilog se odnosi na toksičnost u transformacionalom liderstvu, a kao primjer se koristi Brexit, na kojem se posmatraju greške britanskih političkih lidera koji su vodili egzekuciji volje naroda da napuste EU. Posljednji prilog u poglavlju o međunarodnom pravu i socijalnoj pravdi je opet iz Bosne i Hercegovine. Ovaj se odnosi na one koji otvoreno govore, odnosno ustaju, kao jedne od tri tipa pratilaca u kontekstu rata, a to su: učesnici, posmatrači i oni koji otvoreno govore. Ovdje se razmatra uloga pratilaca, koja je bila zapostavljena u studijama, a fokus je bio na liderima. Poglavlje se zaključuje prikazom uloge Vikarijata solidarnosti kroz diktatorstvo u Čileu (1973–1990).

U “Izgradnji mira”, posljednjem poglavlju knjige, poglavlja daju upute liderima i sljedbenicima kako da nauče sarađivati za zajedničko dobro, uz sposobnost gledanja izvan linija podjela – etničkih, socijalnih i ideoloških, i s kapacitetom da se nađe zajedničko dobro. Prvi prilog je interesantna studija slučajeva gdje se vidi kako žene mirotvorci operiraju diljem globusa, s asistencijom narativa od strane programa Žena mirotvoraca s Univerziteta San Diego, California. Također je u ovom poglavlju interesantan prilog o afričkom modelu liderstva, a globalna opća literatura o liderstvu nema dovoljno iskaza o tome. Pokazuje se šta svijet može naučiti od Afrike o izgradnji zajednice, posebno s obzirom na to da ovaj kontinent ima dugačku tradiciju (kroz vijekove) koja podstiče individualnost, lomi razlike te potiče zajedništvo. Slijedi prilog o stigmati s kojom se suočavaju žene i djevojke, benefiti globalne mreže onih koji su preživjeli seksualno nasilje povezano s konfliktom u društvenim pokretima i kakav uticaj takva inicijativa može imati na reparacije. Posljednji prilog je analiza uloge koju pratoci i lideri mogu imati u upravljanju konfliktom u ekstraktivnim industrijskim kompanijama, na studijama slučaja u Indoneziji, kako bi se pokazalo kako je rješavanje internog konflikta u ekstraktivnoj kompaniji od velikog značaja za rješavanje konflikta između kompanije i zajednice u ekstraktivnim industrijama.

U vremenu kada se globalni poredak etabliran liberalnim demokratijama povlači, a niču autoritarni poreci te “failed states”, pojavljuje se ova knjiga i nudi temelj za “mir i konfliktne studije”, pristup liderstvu te vodi razumijevanju moralne, duhovne i političke uloge lidera u podijeljenom društvu. U globalnoj analizi mira i pomirenja kroz transdisciplinarne leće, autori nastoje

da shvate koncept mira i pomirenja kroz teorije i prakse liderstva i sljedbeništva u perspektivi današnje generacije.

Knjiga *Peace, Reconciliation and Social Justice Leadership in the 21st Century* značajno je djelo koje na jednom mjestu donosi nekoliko priloga o odnosu više fenomena, a sve u vezi s centralnim tematom knjige, odnosom liderstva socijalne pravde prema miru i pomirenju. Ova knjiga na posve tačan način donosi osnovne činjenice o nastanku i razvoju ovih fenomena te njihovoj relaciji s potfenomenima. Sasvim sigurno će metode korištene u ovom radu doprinijeti daljem istraživanju ovih, ali i drugih oblika, kao i produbljivanju spoznaja o njima.